FAKULTA STROJNÍHO INŽENÝRSTVÍ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

RAI - Detekce zdravosti listů rostlin pomocí CNN 2024/2025

Obsah

1	Ùvo	d	1
2	Pou	žité technologie	1
	2.1	Konvoluční neuronové sítě (CNN)	1
	2.2	Keras a TensorFlow	1
	2.3	PyQt5	2
	2.4	Ostatní použité knihovny	2
3	Imp	lementace	2
	3.1	Struktura projektu	3
	3.2	Příprava datové sady	3
	3.3	Trénování a vyhodnocení modelu	5
		3.3.1 Předzpracování dat	5
		3.3.2 Vyvážení tříd	5
		3.3.3 Architektura modelu	6
		3.3.4 Kompilace a metriky	6
		3.3.5 Trénování modelu	6
		3.3.6 Vyhodnocení modelu	7
		3.3.7 Vizualizace průběhu učení	8
		3.3.8 Spouštění skriptu	9
	3.4	Uživatelské rozhraní	9
		3.4.1 Vzhled a ovládání	10
		3.4.2 Analýza a načtení modelu	10
		3.4.3 Zpracování obrázku	11
	3.5	Zprovoznění projektu	12
4	Záv	ěr a možné zlepšení	12
5	Zdr	oje	13

1 Úvod

Detekce nemocí rostlin je klíčovým úkolem v zemědělství, který má významný dopad na výnosy plodin a udržitelnost zemědělské produkce. Včasné a přesné rozpoznání zdravotního stavu rostlin umožňuje rychlou reakci na infekce a minimalizuje ztráty způsobené chorobami. Tradiční metody diagnostiky jsou často časově náročné, vyžadují odborníky a nejsou škálovatelné.

S nástupem umělé inteligence, především hlubokého učení a konvolučních neuronových sítí (CNN), se otevřely nové možnosti automatické detekce a klasifikace nemocí rostlin přímo z obrazových dat. Tyto metody umožňují rychlou, přesnou a automatizovanou analýzu, která může být implementována i v mobilních nebo desktopových aplikacích.

Cílem tohoto projektu je vytvořit desktopovou aplikaci pro detekci zdravosti rostlin na základě analýzy snímků listů pomocí konvolučního neuronového modelu. Aplikace umožňuje uživateli načíst obrázek rostliny a model a následně provést klasifikaci, zda je rostlina zdravá nebo nemocná. Krom samotné aplikace však byly implementovány i dílčí skripty jako parseDataset.py a main.py, které se dají využít i bez samotné aplikace.

2 Použité technologie

2.1 Konvoluční neuronové sítě (CNN)

Konvoluční neuronové sítě jsou dnes jedním z nejvýznamnějších nástrojů pro analýzu a klasifikaci obrazových dat. Jsou navrženy tak, aby automaticky extrahovaly důležité rysy z obrázků bez potřeby ručního navrhování těchto příznaků. Využívají speciální typ vrstev – konvoluční vrstvy, které provádějí operaci skládání mezi vstupním obrazem a sadou filtrů, jejichž váhy se učí během trénování. Výhoda CNN spočívá v jejich schopnosti zachytit prostorové vztahy v obraze – nejprve identifikují jednoduché prvky (například hrany), a postupně na vyšších vrstvách složitější struktury (například tvary, části objektů nebo celé objekty). Architektura CNN se obvykle skládá z těchto bloků:

- Konvoluční vrstvy extrahují rysy z obrazu
- Pooling vrstvy redukují rozměry a zvyšují robustnost
- Aktivační funkce umožňují modelu učit se složitější vzory
- Plně připojené vrstvy slouží ke klasifikaci rysů
- Dropout či Batch Normalization zabraňují přeučení

2.2 Keras a TensorFlow

Pro vývoj modelu byla využita knihovna Keras, která běží nad frameworkem TensorFlow. Ten umožňuje efektivní běh na různých platformách - od CPU až po mobilní zařízení. Je určen jak pro výzkumné účely, tak i pro nasazení do produkce. Jeho mírnou nevýhodou je však složitější použití. Z tohoto důvodu jsem se uchýlil právě ke knihovně Keras, která nabízí vyšší abstrakci pro budování a trénování neuronových sítí. Pro tvorbu modelů využívá objektově orientovaný přístup a minimalizuje množství nutného kódu.

2.3 **PyQt5**

PyQt5 je populární knihovna pro tvorbu grafických rozhraní v programovacím jazyce Python. Je napsána v jazyce C++ a poskytuje bohaté možnosti pro vývoj multiplatformních aplikací s moderním vzhledem. Disponuje širokou dokumentací, ve které jsou jednotlivé objekty detailně popsány, ale také demonstruje jejich použití v kódu. Komponenty se dají také stylizovat a to jednoduše pomocí kaskádových stylů, které mají stejnou syntaxi jako známé CSS. Lákadlem může být i možnost využití Qt Designeru, což je vizuální nástroj, který umožňuje vytvořit grafické rozhraní bez nutnosti psát jakýkoliv kód. Vzhledem k tomu, že pro projekt stačí jednoduché rozhraní, které obsahuje pár komponent, jsem se rozhodl Designer nevyužít a postupovat čistě programově.

2.4 Ostatní použité knihovny

Samozřejmě, že v projektu je i několik dílčích knihoven, které jsou nezbytné pro dnešní tvorbu jakýchkoliv skriptů. Za zmínku například stojí:

- shutil Modul ze standardní knihovny Pythonu, který poskytuje funkce pro práci se souborovým systémem, jako je kopírování, přesouvání a mazání souborů a adresářů.
- tqdm Knihovna pro zobrazování pokroku při iteraci (progress bar). Velmi užitečná při dlouhotrvajících operacích, jako je trénování modelů nebo zpracování dat.
- warnings Modul pro správu varování v Pythonu. Využíváme s funkcí filterwarnings, protože Keras těchto varování vypisuje spoustu a v terminálu se pak nelze orientovat.
- numpy Základní knihovna pro vědecké výpočty v Pythonu. Poskytuje podporu pro vícerozměrná pole, matematické funkce, lineární algebru a mnoho dalších numerických operací.
- json Modul pro práci s formátem JSON, běžně používaným pro ukládání a přenos strukturovaných dat.
- seaborn Vyšší nadstavba knihovny matplotlib pro vizualizaci dat. Umožňuje snadno vytvářet statistické grafy s atraktivním a informativním designem.
- matplotlib.pyplot Modul knihovny matplotlib poskytující rozhraní podobné MATLABu pro tvorbu grafů a vizualizací v Pythonu.
- argparse Modul standardní knihovny pro zpracování argumentů z příkazové řádky. Umožňuje definovat očekávané parametry a automaticky generuje nápovědu.

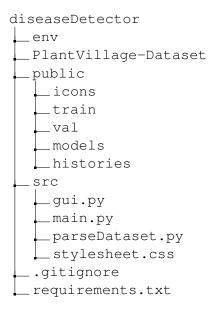
3 Implementace

Projekt byl realizován jako aplikace v jazyce Python. Skládá se z několika samostatných skriptů, které mají přesně vymezené funkce a mohou být využity i samy o sobě, bez nutnosti grafického rozhraní.

3.1 Struktura projektu

Projekt je uspořádán ve složce diseaseDetector, která obsahuje několik důležitých podsložek a souborů. Virtuální prostředí s potřebnými Python balíčky je uloženo ve složce env. Surová data jsou uložena ve složce PlantVillage-Dataset. Předzpracovaná a uspořádaná data, připravená k tréninku a validaci modelu, se nacházejí ve složce public, která obsahuje podsložky train a val pro trénovací a validační sady, a také icons pro grafické ikony používané v GUI. Dále obsahuje adresáře models a histories. Zde se nachází model, který byl mnou již natrénován a také historie jeho trénování po dobu epoch.

Zdrojové kódy projektu jsou ve složce src, kde najdeme skripty gui.py pro grafické uživatelské rozhraní, main.py jako hlavní spouštěcí skript řídící trénování a vyhodnocování modelu, parseDataset.py pro zpracování a organizaci datasetu do struktury použitelných trénovacích a validačních adresářů, a soubor stylesheet.css, který definuje vzhled GUI. Projekt dále obsahuje konfigurační soubory .gitignore, určující, které soubory Gitignoruje, a requirements.txt, obsahující seznam všech potřebných Python knihoven a jejich verzí.

3.2 Příprava datové sady

Příprava datasetu představuje klíčovou fázi celého projektu, protože kvalita a struktura dat přímo ovlivňuje úspěšnost trénování a následné schopnosti modelu detekovat onemocnění rostlin. V projektu vycházíme ze surového datasetu PlantVillage-Dataset, který obsahuje rozsáhlou sbírku obrázků listů rostlin s různými typy onemocnění a také zdravých exemplářů. Tento dataset je stažený ve své původní formě a není přímo vhodný pro trénink modelu – je tedy potřeba jej upravit a přeuspořádat.

Hlavní náplní této fáze je tedy skript parseDataset.py, který slouží k extrakci, transformaci a přípravě dat do struktury vhodné pro model trénovaný v knihovně Keras. Tento skript provádí několik důležitých úkolů:

• Výběr podporovaných tříd – z celkového datasetu jsou zvoleny jen rostliny, pro které existují jak zdravé, tak nemocné vzorky. Zároveň dochází ke sjednocení názvů.

```
selectedProducts = {
    "Apple": "Apple",
    "Cherry_(including_sour)": "Cherry",
    "Corn_(maize)": "Corn",
```

```
"Grape": "Grape",
"Peach": "Peach",
"Pepper,_bell": "Pepper",
"Potato": "Potato",
"Strawberry": "Strawberry",
"Tomato": "Tomato"
}
```

 Vytvoření cílové adresářové struktury – jsou vytvořeny podsložky pro trénovací a validační sadu, rozdělené dále na zdravé a nemocné vzorky.

```
for dir in dirs:
    for subdir in subdirs:
        Path(f"{target}/{dir}/{subdir}").mkdir(parents=True, exist_ok=True)
```

• Filtrování a štítkování – pro každou složku v datasetu se určí, zda vzorek patří mezi zdravé nebo nemocné, a jestli je daný produkt v seznamu podporovaných.

```
for dir in tqdm(classes, "Creating dataset, please wait..."):
    product, disease = dir.split("___")
    if (product not in selectedProducts):
        continue
    label = "healthy" if disease.strip() == "healthy" else "diseased"
```

 Zamíchání a rozdělení dat – obrázky jsou náhodně zamíchány a rozděleny v poměru 80:20 do složek train a val.

```
images = os.listdir(os.path.join(source, dir))
random.shuffle(images)

splittedFiles = {
    "train" : images[:int(len(images) * 0.8)],
    "val" : images[int(len(images) * 0.8):]
}
```

 Přejmenování a kopírování obrázků – každý obrázek je přejmenován do konzistentního formátu a uložen do cílové složky podle svého rozdělení a štítku.

```
index = 0
for split, files in splittedFiles.items():
    for name in files:
        src = os.path.join(source, dir, name)
        suffix = os.path.splitext(name)[1]
        finalName = f"{selectedProducts[product]}_{disease}_{index}_{suffix}"
        dst = os.path.join(target, split, label, finalName)
        shutil.copyfile(src, dst)
        index += 1
```

3.3 Trénování a vyhodnocení modelu

Po předzpracování datové sady následuje klíčová fáze a to samotné trénování modelu a jeho následná evaluace. Cílem této fáze je naučit model rozpoznávat, zda se jedná o zdravou, či nemocnou rostlinu a to na základě vstupních obrázků. Je nutné dbát na to, aby byl výsledný model dobře generalizovatelný i na dříve neviděná data a mohl tak efektivně predikovat. Jelikož datová sada disponuje nevyváženými daty mezi třídami healthy a diseased je využita strategie vyvážení tříd pro minimalizaci zkreslení. Důraz je kladen nejen na správnou volbu metrik, ale i na techniky jako je regulace učení, dropout, L2 regulace a další mechanismy omezující přeučení. Pro optimalizaci trénovacího procesu jsou nasazeny různé callbacky, které automaticky reagují na vývoj metrik a řídí zastavení učení či úpravu učícího poměru.

Evaluace modelu zahrnuje výpočet přesnosti, preciznosti, ale zejména F1 skóre, které je u nevyvážených tříd považováno za nejvhodnější metriku. Model je zároveň testován pomocí konfuzní matice, která nabízí přehled o typech chyb, které model nejčastěji provádí. Dále je vizualizován průběh učení ve formě grafů vývoje metrik napříč epochami.

Následující části podrobně popisují jednotlivé kroky trénování a evaluace, včetně výběru architektury, nastavení parametrů, volby metrik a implementace konkrétních mechanismů řízení učení, které se vyskytují ve skriptu main.py.

3.3.1 Předzpracování dat

Pro trénování i validaci je využita knihovna ImageDataGenerator, která zajišťuje načtení dat z adresářové struktury a jejich normalizaci. Rozlišení vstupních obrázků je zmenšeno na 64 × 64 pixelů kvůli snížení výpočetních nároků. Augmentace nebyla použita, protože jejím vlivem došlo k zhoršení výsledků modelu.

```
trainData = preprocessing.image.ImageDataGenerator(rescale = 1./255)
valData = preprocessing.image.ImageDataGenerator(rescale=1./255)

trainGen = trainData.flow_from_directory(
    "../public/train",
    target_size=(64, 64),
    batch_size=64,
    class_mode="categorical"
)
```

3.3.2 Vyvážení tříd

Dataset obsahuje nerovnoměrně zastoupené třídy, což může ovlivnit kvalitu klasifikace. Z toho důvodu je při trénování využita váha tříd class_weight, vypočtená na základě četnosti výskytu každé třídy v trénovací množině.

```
classWeight = dict(zip(
    np.unique(trainGen.classes),
    class_weight.compute_class_weight(
        class_weight="balanced",
        classes=np.unique(trainGen.classes),
        y=trainGen.classes
```

```
))
```

3.3.3 Architektura modelu

Model je postaven jako sekvenční síť s třemi konvolučními bloky. Každý blok se skládá z konvoluční vrstvy, normalizace, aktivační funkce ReLU, pooling vrstvy a dropout vrstvy. Plně propojené vrstvy využívají také dropout a normalizaci. Celý model používá L2 regularizaci.

3.3.4 Kompilace a metriky

Model je kompilován s Adam optimalizátorem a ztrátovou funkcí categorical_crossentropy. Mezi sledované metriky patří accuracy, precision, recall a F1-score. Právě vážené F1-score je klíčovým kritériem pro zastavení trénování a uložení nejlepší verze modelu.

```
model.compile(
    optimizer=optimizers.Adam(learning_rate=0.0001),
    loss="categorical_crossentropy",
    metrics=[
        "Accuracy", "Precision", "Recall",
        metrics.F1Score(average="weighted", name="F1Score")
]
```

3.3.5 Trénování modelu

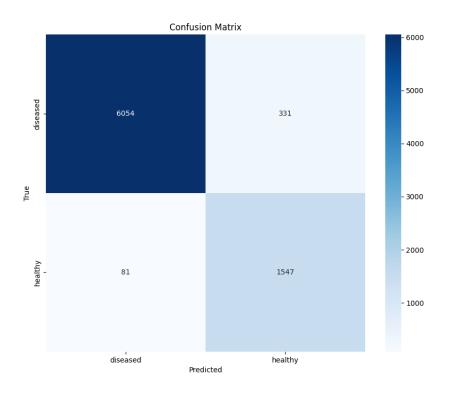
Trénování probíhá po dobu až 20 epoch s využitím několika callbacků. Mezi ně patří EarlyStopping, ModelCheckpoint a ReduceLROnPlateau. Díky těmto callbackům lze automaticky ukládat nejlepší model a optimalizovat proces učení.

```
history = model.fit(
    trainGen, validation_data=valGen, epochs=20,
    class_weight=classWeight,
```

```
callbacks=[
    callbacks.EarlyStopping(
        patience=5, restore_best_weights=True,
        monitor="val_F1Score", verbose=1
),
    callbacks.ModelCheckpoint(
        "best_" + modelName, monitor="val_F1Score",
        mode="max", save_best_only=True, verbose=1
),
    callbacks.ReduceLROnPlateau(
        monitor="val_F1Score", factor=0.5,
        patience=3, verbose=1, min_lr=1e-6
)
]
```

3.3.6 Vyhodnocení modelu

Vyhodnocení se provádí na validační množině. Vypisuje se klasifikační report a zobrazuje se konfuzní matice pomocí knihovny seaborn.

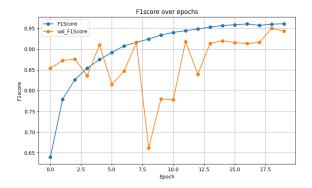
Obrázek 1: Matice záměn natrénovaného modelu

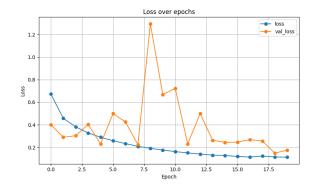
3.3.7 Vizualizace průběhu učení

Průběh učení je ukládán do JSON souboru a následně lze pomocí funkce printHistory zobrazit vývoj metrik v čase. Pokud model mění učící poměr, je zobrazen i jeho vývoj.

```
with open("pathToFile", "r") as f:
    history = json.load(f)

plt.plot(history["F1Score"])
plt.plot(history["val_F1Score"])
plt.title("F1-Score over epochs")
```


Obrázek 2: Grafy F1 skóre a ztrát v průběhu vývoje modelu

3.3.8 Spouštění skriptu

Skript lze spustit pomocí argumentů z příkazové řádky:

```
python3 ./main.py -t <model_name.keras>  # trénování

python3 ./main.py -e <path_to_model.keras>  # evaluace

python3 ./main.py -h <path_to_history.json>  # vizualizace průběhu

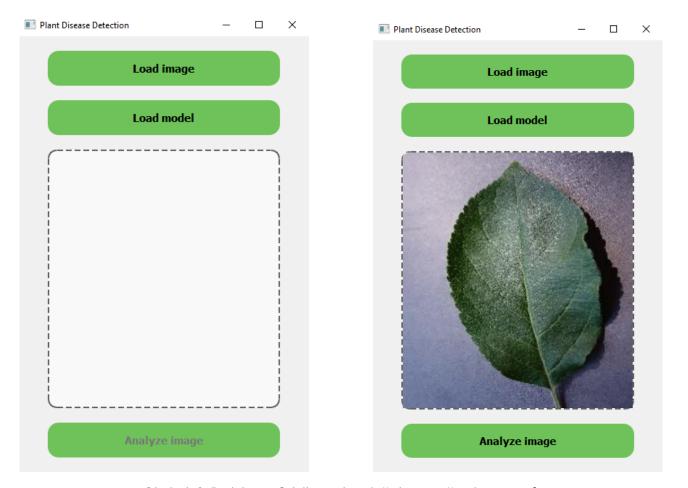
python3 ./main.py -u  # vypíše pomoc, jak skript spustit
```

3.4 Uživatelské rozhraní

Pro účely praktického využití bylo vytvořeno jednoduché grafické uživatelské rozhraní pomocí frameworku PyQt 5, který umožňuje snadnou práci s vytrénovaným modelem. Uživatel v něm může:

- Načíst model neuronové sítě ve formátu . h5 či . keras.
- Nahrát libovolný obrázek listu ve formátu jpg, jpeg, png.
- Spustit klasifikaci a přehledně zobrazit výsledek uživateli.

Rozhraní má fixní velikost 400×600 pixelů a je navrženo tak, aby bylo automaticky vycentrováno na obrazovce.

Obrázek 3: Podoba grafického rozhraní před a po načtení parametrů

3.4.1 Vzhled a ovládání

Aplikace obsahuje tři hlavní tlačítka – Load image, Load model a Analzye image. První dvě slouží k načtení vstupních dat a modelu. Třetí je aktivní pouze v případě, že jsou obě předchozí položky načtené. Krom těchto tlačítek je implementovaná také oblast, do které je následně načten obrázek uživatelem. Odezva aplikace je zajištěna pomocí pop-up dialogů.

```
layout = QVBoxLayout (centralWidget)
layout.setContentsMargins (40, 20, 40, 20)

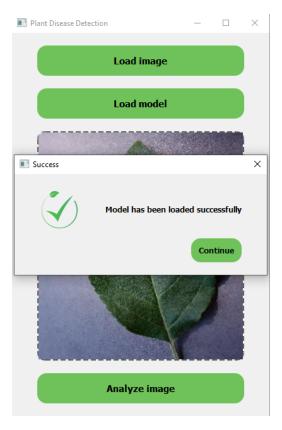
self.buttonLoad = QPushButton("Load image", self)
self.buttonLoadModel = QPushButton("Load model", self)
self.buttonAnalyze = QPushButton("Analyze image", self)
self.imageLabel = QLabel(self)

layout.addWidget(self.buttonLoad)
layout.addWidget(self.buttonLoadModel)
layout.addWidget(self.imageLabel)
layout.addWidget(self.buttonAnalyze)
```

3.4.2 Analýza a načtení modelu

Model i obrázek jsou načítány pomocí standardních dialogových oken. Po jejich načtení je aktivní tlačítko pro spuštění analýzy.

V případě úspěšného nahrání modelu je uživatel obeznámen s touto skutečností prostřednictvím pop-up okna, které je vytvořeno jako třída CustomDialog (QDialog). Po načtení obrázku je předdefinovaná oblast pro obrázek příslušným obrázkem vyplněna viz. obrázek 3.

Obrázek 4: Pop-up okno se zpětnou vazbou uživateli

3.4.3 Zpracování obrázku

Po kliknutí na Analyze image dojde k načtení modelu pomocí funkce load_model, která nabízí uživatelům jednoduchou možnost, jak nahrát jakýkoliv před-trénovaný model ze svého disku do různých rozhraní. Má pouze jeden parametr a to je cesta k příslušnému modelu. Stejně tak i samotný obrázek, jenž uživatel do aplikace vložil, musí být ještě zpracován. Funkce load_img umožňuje jednoduše tento soubor znormalizovat na požadovaný rozměr, což je v našem případě 64 × 64 pixelů.

```
model = models.load_model(self.model)
file = preprocessing.image.load_img(self.filePath, target_size=(64, 64))
fileArray = preprocessing.image.img_to_array(file) / 255.0
fileArray = np.expand_dims(fileArray, axis=0)
prediction = np.argmax(model.predict(fileArray), axis=1)
```

Následně je pak provedena klasifikace pomocí ternárního výrazu a v závislosti na jeho výsledku je uživateli zobrazen příslušný dialog.

```
self.result = True if (prediction[0]) else False
if self.result:
    dialog = CustomDialog("Analysis Result",
        "Congratulations, your plant is healthy!", self)
else:
    dialog = CustomDialog("Analysis Result", "Unfortunately your plant is diseased!",
    self, "../public/icons/notOk.png")
dialog.exec_()
```

3.5 Zprovoznění projektu

Pro spuštění projektu je doporučeno vytvořit si samostatné virtuální prostředí, do kterého se následně nainstalují všechny potřebné knihovny. Aktivace virtuálního prostředí eliminuje možné konflikty ohledně cest k jednotlivým knihovnám.

- Otevřete terminál ve složce s projektem.
- Vytvořte nové virtuální prostředí (například pomocí venv):

```
python -m venv env
```

- Aktivujte virtuální prostředí:
 - Na Windows:

```
C:\> <venv>\Scripts\activate.bat
```

- Na Linuxu nebo macOS:

```
$ source <venv>/bin/activate
```

• Nainstalujte všechny potřebné závislosti ze souboru requirements.txt:

```
pip install -r requirements.txt
```

• Spustte aplikaci:

```
python ./gui.py
```

Po spuštění se otevře grafické rozhraní, kde lze načíst model a obrázek listu, a provést analýzu. Alternativně pak lze i spouštět skript main.py, dle popisu v 3.3.8.

4 Závěr a možné zlepšení

V této práci byl úspěšně navržen a implementován klasifikační model pro rozpoznání zdravotního stavu rostlin na základě analýzy obrazových dat. Model byl integrován do jednoduchého grafického uživatelského rozhraní, které umožňuje uživatelům snadné načtení modelu a obrázku, provedení klasifikace a zobrazení výsledku. Testování ukázalo, že aplikace je schopna spolehlivě rozlišovat mezi zdravými a nemocnými rostlinami.

Přestože je současná verze aplikace funkční, existuje několik oblastí, kde by bylo možné projekt dále rozvinout a zlepšit:

- Zvýšení přesnosti modelu: Využití rozsáhlejších a rozmanitějších datasetů, případně zapojení technik transfer learningu s moderními architekturami hlubokých neuronových sítí by mohlo významně zvýšit kvalitu klasifikace.
- Rozšíření počtu klasifikačních tříd: Místo jednoduchého rozlišení zdravý/ nemocný by bylo možné model rozšířit o detekci konkrétních typů chorob, což by mohlo pomoci při cílenější léčbě.
- **Vylepšení uživatelského rozhraní:** Přidání dalších funkcionalit, jako je možnost ukládání výsledků nebo podpora mobilních zařízení, by zlepšilo použitelnost aplikace.
- **Optimalizace rychlosti klasifikace:** Nasazení modelu na výkonnější hardware nebo jeho optimalizace pro běh na nízkonákladových zařízeních by umožnilo rychlejší zpracování a širší využití.

5 Zdroje

- [1] Qt Company. Qt for python (pyqt5) documentation. https://doc.qt.io/qtforpython-5/index.html, 2023.
- [2] Martin Fitzpatrick. Pyqt5 tutorial python gui programming. https://www.learnpyqt.com/, 2023.
- [3] Aurélien Géron. *Hands-On Machine Learning with Scikit-Learn, Keras, and TensorFlow*. O'Reilly Media, 2nd edition, 2019.
- [4] Fei-Fei Li, Justin Johnson, and Serena Yeung. Cs231n: Convolutional neural networks for visual recognition. https://cs231n.github.io/convolutional-networks/, 2023.
- [5] Sharada P. Mohanty, David P. Hughes, and Marcel Salathé. Using deep learning for image-based plant disease detection. *Frontiers in Plant Science*, 7, Sep 2016.
- [6] Keras Team. Imagedatagenerator keras preprocessing. https://keras.io/api/preprocessing/image/, 2023.
- [7] Keras Team. Keras documentation. https://keras.io/, 2023.
- [8] Keras Team. Keras examples vision. https://keras.io/examples/vision/, 2023.
- [9] TensorFlow Team. Tensorflow guide load and preprocess images. https://www.tensorflow.org/tutorials/load_data/images, 2023.